

Nationalmuseets etnografiske Samling 1943.

Midt i de vanskeligheder, som Nationalmuseets etnografiske samling vel nok i højere grad end noget andet dansk museum har at kæmpe med i disse år, hvor afspærring fra omverdenen og indskrænkninger af enhver slags gør sig mere og mere gældende, er det opmuntrende at kunne fastslå en voksende forståelse af samlingens betydning. Dette glædelige forhold gav sig et yderst velkomment udslag i det forløbne år, da en lille kres af samlingens velyndere på initiativ af overretssagfører V. Falbe-Hansen sluttede sig sammen for at danne selskabet „Etnografisk Samlings Venner“. Selskabet, der valgte hr. Falbe-Hansen til formand, har til formål at støtte samlingen dels ved pengebidrag, dels ved gaver, samtidig med at det ved foredrag og på anden måde søger at samle sine medlemmer i deres interesse for museet. Som det vil fremgå af det følgende, har vi allerede modtaget det første, smukke bevis på den nye forenings velvilje, og idet vi retter en varm tak til alle dem, der har sluttet op om selskabet, udtaler vi håbet om, at dette må opleve en lang og lykkelig fremtid i frugtbart samarbejde med vor institution til gavn og glæde for bægge parter.

Besøget i samlingen har været ret godt, især når man regner med, at en hel afdeling (de asiatiske kulturfolk) stadig er lukket og aftenåbningen fuldstændig ophørt. Ganske vist er der lidt tilbagegang fra ifjor; men tallet af besøgende i 1943 (i alt 41,114) ligger dog væsentligt højere end i det første krigsår, da det var helt nede på 34,116, hvilket er det laveste siden 1938, da genåbningen og den store, internationale etnologkongres fandt sted. Desuden har som sædvanligt adskillige skoler o. l. haft adgang i undervisningsejemed uden for den egentlige åbningstid. Omvisninger har regelmæssigt fundet sted på søn- og helligdage, mens derimod foredragsvirkosomheden har været en del hæmmet af spærretiden i efteråret. En planlagt foredragsrække måtte således helt udskydes, og man var kun i stand til at gennemføre en enkelt serie („Træk af naturfol-

kenes liv“), der afholdtes af afdelingens leder om formiddagen for arbejdsløse.

I den tilgængelige del af museet er der kun sket få ændringer i opstillingen. En hidtil hengemt samling af lerkar fra Salvador i Mellem-Amerika er nu udstillet, og desuden er der foretaget en omordning af den mexicanske samling, således at keramikken fra taraskere og beslægtede stammer har fået sit eget skab. På samme måde danner nu den — desværre endnu meget lille — samling fra Central-Australien en særlig gruppe, og udstillingen fra Mikronesien er blevet udvidet med et skab for sagerne fra Marshall Øerne. Desuden har man i den foreløbig lukkede del af museet forberedt den store omordning af Central-Asien og Kina, som vil være nødvendig af hensyn til de overordentlig omfangsrige samlinger fra Haslund-Christensens ekspeditioner; men resultatet heraf vil først vise sig, når den pågældende afdeling atter lukkes op efter krigen.

Allerede i det gamle museum var man enkelte steder begyndt at opsætte diapositiver i vinduerne. En bevilling fra Emil Schous Fond har nu gjort det muligt at fortsætte hermed efter langt større målestok end tidligere. Det er meningen efterhånden at gennemillustrere hele samlingen, således at man ved siden af at lære selve de udstillede sager at kende tillige kan få et indtryk af, hvorledes de anvendes, hvordan de folk, der bruger dem, tager sig ud, og i hvilke geografiske omgivelser de er blevet til. Foreløbig er der ganske vist meget lang vej igen, før målet er nået; men det må håbes, at der også i fremtiden vil kunne tilvejebringes midler til løsningen af denne opgave, der ikke kan lades uanset i et moderne museum.

For at denne opgave skal kunne løses, kræves det naturligvis, at ikke blot de nødvendige penge, men også billedstoffet er til stede. Vor efterhånden ret omfattende billedsamling kommer her til god nytte, og ved bytte med museerne i Göteborg, Helsingfors og Basel er det lykkedes yderligere at supplere den for flere områders vedkommende. En stor mængde såvel af negativer som af positiver fra professor O. Olufsens rejser i Central-Asien og Afrika er modtaget som gave fra hans søn, fuldmægtig i socialministeriet M. O. Olufsen. Talrige negativer af etnografisk interesse fra Tyrkiet, Iran og Øst-Afrika er skænket af dr. scient. Bøje Benzon, og andre billeder er modtaget fra lektor Sophie Petersen, overlæge Erik J. Larsen, malermester Wilh. Schwanenflügel og opsynsbetjent Richard Pedersen.

Håndbiblioteket har som gave modtaget nogle bøger om sudanesiske folkeliv af forfatteren, dr. Niels H. Brønnum, sekretær for Dansk Forenet Sudan-Mission.

Asien.

Ligesom i fjor falder museets fleste og i det store og hele bedste forøgelser på Øst-Asien, først og fremmest Kina. Det er i virkeligheden forbavsende at se, hvor mange gode, kinesiske ting der her i landet findes i privateje, og det er da så heldigt, at der tid efter anden overgår nogle af dem til museet.

Fig. 1. Kinesisk billedvævning med taoistiske guddomme. Ming-dynastiet.

En af de værdifuldste ny erhvervelser har kun været mulig ved Ny Carlsberg-Fondets aldrig svigtende hjælp. Det er en meget stor og særdeles fint udført billedvævning af silke med enkeltheder tilføjet ved påmaling (fig. 1). Den er utvivlsomt fremstillet under Ming-dynastiet (1368—1644) og forestiller forskellige taoistiske guddomme. Foroven til venstre skimter man K'un-luns bjærgtinder, hvor det vestlige paradys ligger. Herfra nærmer dets herskerinde, fedronningen Hsi Wang-mu, sig ridende gennem skyerne på

Fig. 2. Oldkinesisk offerkar fra Shang-Yin-perioden.

en fønix og ledsaget af to tærner med vifter. Til højre ses en terrasse med de tre lykkeguder (San-ch'ing) og de otte udødelige (Pa-hsien) med deres forskellige symboler. Både i kunstnerisk og teknisk henseende må dette stykke betegnes som overordentlig interessant og værdifuldt.

Som før nævnt har samlingen allerede haft den glæde at modtage den første gave fra sit nystiftede venneselskab (fig. 2). Det drejer sig om et ualmindelig smukt og velbevaret, oldkinesisk offerkar (*ku*) af bronze fra Shang-Yin-perioden (o. 1400—1120 f. Chr.). Stykket har form som en slank og yndefuld vase med et par „slughals-masker“ (*t'ao-t'ieh*) på foden og opretstående dragefigurer i midterbæltet, og i tidens løb er metallet blevet helt dækket af en sjældent fuldkommen, lysegrøn patina med næsten silkeagtig

emaljeglans. Et bronzekar nøjagtig mægtigt er afbildet af Bernhard Karlgren.¹⁾ Samtidig med dette stykke modtog samlingen gennem „Vennerne“ som gave fra den kendte antikvitetshandler, kaptajn Peter Johansen, to elfenbenshoveder af barmhjærlighedens gudinde Kuan Yin; deres fine udførelse og ædle ro i forbindelse med en næsten tobaksbrun patina henfører dem sikkert til Ming-perioden.

Endnu en meget betydelig gave skyldes konsul George Jorck, der

Fig. 3. Kinesisk bronzevase med indlægning af sølv og guld. Sung-dynastiet.

allerede ved flere tidligere lejligheder har vist sig som samlingens uegennyttige velgører. Hovedstykket er her en pragtfuld, stor bronzevase indlagt med sølv og guld i form af flagermus mellem skyer (fig. 3). Den stammer fra Sung-dynastiet (960—1279) og er langt den mest anseelige genstand, museet ejer fra denne periode. Foruden vaserne skænkede konsul Jorck flere andre værdifulde bronzesager fra Kinas fortid, nemlig tre sværd fra århundrederne omkring vor tidsregnings begyndelse, en dolkstav, nogle spydspidser og et spejl. To andre dolkstave er modtaget som gave fra stud. mag. Werner Jacobsen. Tallet af kinesiske oldsager, der lige til de sidste

¹⁾ New Studies on Chinese Bronzes (Mus. Far East. Antiq. Bull. 9. Stockholm 1937). Pl. XXII nr. 835.

år har været forsvindende få i museet, er således støt forøget i den senere tid, og selv om det stadig må siges at være altfor ubetydeligt til at give et blot nogenlunde fyldigt billede af Kinas rige oldtids- og middelalderkultur, er de erhvervede sagers kvalitet til gengæld af første rang.

Af kinesiske ting fra nyere tid har fru kaptajn P. A. Berentzen skænket en lille, meget smuk skål, formentlig af opal, der skal have tilhørt enkekejszerinde Tzū-hsi (død 1908) samt fire nydeligt malede snusflasker, og fra hr. Sophus Black har museet modtaget et maleri på spejlglas og en tempelgenstand, der bruges, når man efter ofring af røgelsespinde vil påkalde gudens opmærksomhed, tillige med nogle farvelagte træsnit forestillende skuespillere m. m. samt en stor samling små lerfigurer, der fremstiller et bryllups- og et begravelsesoptog. Forskellige småting fra Manchuriet, bl. a. et sølvdiadem, nogle sko og stativer til håropsætning m. m. er skænket af Dansk Missionssekskab sammen med enkelte jordfundne figurer af ret sen dato fra egnen om Antung. Tøjhusmuseet har deponeret et kinesisk gevær.

Foruden de nævnte ting, der er indkommet som gaver, er andre sager fra Kina erhvervet ved køb, således en del udmærkede dragtstykker, bl. a. til skuespilbrug, en vifte, et bronzesværd af lignende type som de tidligere omtalte, nogle billeder forestillende risdyrkning og en messingovn, der vistnok er lavet i Kina, men for øvrigt er af en form, som er vidt udbredt i Øst- og Central-Asien.

Langt færre er nyerhvervelserne fra det øvrige Øst-Asien. Skolebestyrerinde fru Karna Birk-Grønbech har vist museet den store velvilje at skænke tre koreanske akvareller hørende til en omfattende samling, som i sin tid er malet for minister Oiesen i Peking, og en japansk parerplade er overladt af dr. Bøje Benzon. Fra Tøjhusmuseet er der som depositum modtaget et japansk hugvåben (*katana*). Et andet depositum af særlig interesse skyldes kunsthändler Peter Kinch. Det er et sortlakeret trælæg med overdådig indlægning af perlemor, bl. a. forestillende den siamesiske kongekrone mellem de kongelige parasoller. Dette stykke opgives at have været låg til den tiggerskål, som kong Chulalongkorn har benyttet som tiggermunk, idet det nemlig hører med til munkenes regler, at de ikke må se, hvilke gaver de troende lægger i skålen. Meddelelsens rigtighed bekræftes ved, at låget bl. a. er forsynet med årstallet 1235, svarende til 1874 efter vor tidsregning. Det er i sin tid skænket til hr. Kinchs moder af kongen selv. Med dette depositum fulgte yderligere en lille lerfigur fundet ved bygning af jærnbanen fra Bangkok til Tachin. Et laotisk palmebladsmanu-

skript indeholdende citater fra buddhistiske værker er foræret af frk. Ellen Bagge.

Vender vi os herfra til Indonesien, flyder strømmen af nyerhvervelser igen noget rigeligere. En samling af 23 brudstykker af relieffer og ornamentter, som stammer fra ruiner af hinduistiske templer på Java, er en gave fra kunstmaleren Johan Thomas Skovgaard; den betyder en særdeles velkommen forøgelse, for det var ikke overvældende meget, museet i forvejen rummede af gammel, ja-

Fig. 4. Stor bronzekedel, formentlig fra Brunei, Borneo.

vansk skulptur. Andre gaver er modtaget af oberstløjtnant V. S. L. Rathsack (et dajakisk sværd), fru Sandra Gundersen (en kvinde-
dragt af basttøj fra toradjaerne på Celebes) og sagfører A. Sørensen (et hugvåben fra uvis lokalitet). To gamle, javanske spyd er deponeret af Tøjhusmuseet.

Af andre nyindkomne sager fra Indonesien er der først og fremmest grund til at nævne en meget stor bronzekedel, øjensynlig fra Brunei på Borneo (fig. 4). Dette landskab var i sin tid sæde for en gammel bronzeindustri, der utvivlsomt gik tilbage til påvirkninger fra den såkaldte Dong So'n-kultur i Tonkin. Man har tidligere fremhævet de mærkelige overensstemmelser i stil, der findes mellem frembringelserne fra denne og fra den noget ældre Halstatt-kultur i Mellem-Europas jernalder (c. 1000—500 f. Chr.), og hel-

ler ingen, der ser det her omtalte stykke, kan undgå at føle sig slået af ligheden. Endelig er der erhvervet en riskniv, rigt prydet med sølv, som den anvendes på Bali ved rishøstens indvielse, en messinglampe fra samme ø og et vistnok javansk manuskript på palmeblade.

Fra Indien kommer en del sager, hovedsagelig våben og værktøj, der er skænket af Dansk Missionsselskab. Det smukkeste stykke i denne samling er et strengeinstrument (*vina*) af messing, til hvilket der yderligere knytter sig den interesse, at det har været brugt ved gadepredikener i Vellore af missionær Edv. Løventhals indfødte medhjælper; som bekendt er det missionær Løventhal, der har tilvejebragt størstedelen af museets ualmindelig rige, indiske samling. Et lille frugtbarhedssymbol (*linga*) af sort sten skyldes kunsthistorikeren Gustav Lorenzen, og en vifte fra Ceylon er overført fra Nationalmuseets 3. afdeling.

Hverken Vest-, Central- eller Nord-Asien er repræsenteret blandt nyerhvervelserne i år.

Amerika.

I modsætning til, hvad der plejer at være tilfældet under normale forhold, er det i det store og hele yderst lidt, som i det forløbne år er indkommet fra Amerika; men til gengæld er der blandt disse få sager et par meget værdifulde forøgelser. Det gælder således fra Grønland den store samling akvareller og tegninger, i alt 252 billeder, der skyldes den nu afdøde, vestgrønlandske sælfanger og kunstner Jakob Danielsen. Denne samling, der vil være kendt fra en udstilling i Statens Museum for Kunst og den smukke udgave, der fremkom i bogform for et par år siden¹⁾, er tilvejebragt på initiativ af kontorchef i Grønlands Styrelse, Ph. Rosendahl, som nu har gjort museet den glæde at overlade det hele samlingen. Denne gave er ikke blot et smukt vidnesbyrd om et ægte, kunstnerisk talent, men også en kilde af høj rang til forståelsen af grønlandsk liv under former, der allerede i mange år har været i rivende tilbagegang, og af dobbelt betydning, fordi kunstneren har oplevet det indefra og ikke ser det med den udenfor ståendes øjne. Årets øvrige tilvækst fra Grønland indskrænker sig til en model af en konebåd foræret af arkitekt Sven Risom og en nål af hvalrostand, fundet på en boplads i Nordfjord og skænket af den nu afdøde læge E. Thulinius.

¹⁾ Jakob Danielsen, en grønlandsk Maler. Tekst af Ph. Rosendahl. København 1942.

En ubestridt førsterang mellem de indianske sager indtager to store totempæle (fig. 5), der er en gave fra godsejer A. Reimann, Stensbygaard. De har i sin tid stået i tlingit-landsbyen Klukwan ved munden af Chilkat River i Alaska og har en højde af ikke

Fig. 5. Tlingittiske totempæle fra Klukwan, Alaska.

mindre end 4,17 og 3,70 m. Den øverste figur på den største pæl forestiller en medicinmand af bjørneklanen; derunder ses „stor-ravnen“, menneskenes velgører og læremester, og forneden en mand og en kvinde i bjørneham. På den anden pæl er bl. a. fremstillet en myg og en frø samt „bjørnemoderen“ og hendes barn. Figurerne hentyder til sagnet om, at frøen og myggen engang forvoldte en frygtelig farsot, der hærgede hele stammen, indtil den blev drevet bort ved medicinmandens besværgelser. Museet har hidtil ikke ejet nogen totempæl i fuld størrelse, og denne gave er derfor ualmindelig velkommen.

Fra Nord-Amerika stammer endvidere en lille træfigur skænket af billedhugger Gunnar Hammerich; fra México eller Mellem-Amerika kommer to kalebasser, der er modtaget af forfatteren Holger Rosenberg, og fra Venezuela en model af en majsmorter, skænket af museumsbetjent A. Søndergaard. Desuden er en mexicansk (?) sabel deponeret af Tøjhusmuseet. De eneste køb fra Amerika er et araucansk sølvsmykke og en gaucho-stigbøjle.

Afrika.

Det er udelukkende småting, der er indkommet fra Afrika i det forløbne år. Fra nu afdøde oberstinde Anna Rathsack, i hvem samlingen har mistet en trofast ven, er der som gave indgået et par tunisiske sager, nemlig en broderet dug og en lille sølvflaske til sort øjensminke. En maurisk bronzevase, en lille fuglefigur af bronze og en træske med et fuglehoved er overført fra Antiksamlingen, og fra orlogskaptajn Niels Brammer er der modtaget en halskæde fra bisharinerne nær Aswan. Desuden kan følgende donatorer nævnes: fru Poula Jørgensen (et sværd med læderskede fra Guinea), fru J. M. Jensen (tre armbånd af elefanthår fra det nordøstlige Congo), hr. L. M. Worsaae (19 pygmæpile) og dr. med. Oscar Horn (tre kvægklokker fra Kenya).

I øvrigt er ny erhvervelserne fra Afrika yderst få, idet de indskrænker sig til et sudanesisk pilekogger, en såkaldt „håndvægts-rangle“ fra Belgisk Congo samt en lille messingfigur og en økse med kobberblad fra samme område.

Oceanien.

Kun et eneste stykke af årets tilvækst stammer fra Oceanien, idet orlogskaptajn Niels Brammer foruden den ovenfor nævnte halskæde fra bisharinerne tillige skænkede et halssmykke, der synes at hidrøre fra Carolinerne eller Salomon Øerne.

Evropa.

Den lille, europæiske afdeling er blevet forøget med nogle enkelte gaver af russiske genstande, således en tatarisk hyrdepisk fra nu afdøde direktør, cand. juris O. Fenger, et regnebræt fra malermester Poul E. Grouleff og otte ukrainske påskeæg fra journalist frk. Edith Ryssel. Af andre gaver skal nævnes en spansk chokoladekande fra oberstinde Anna Rathsack, en pistol fra oberstløjtnant V. S. L. Rathsack og to portugisiske gedeklokker fra dr. med. Oscar Horn. En græsk hyrdeflaske er det eneste stykke fra Evropa, der er købt til museet.

Er det end ikke talrige forøgelser, den etnografiske samling kan møde op med fra det forløbne år, så må det til gengæld fremhæves, at der blandt dem findes adskillige sager, som kan gøre krav på mere end almindelig opmærksomhed i kraft af deres usædvanligt høje kvalitet. Dengang krigen lukkede grænserne, kunde man med god grund have frygtet, at samlingen vilde være kommet til at ligge helt stille; men heldige omstændigheder har medført, at det er gået bedre, end man turde vente. At vi alligevel længes efter den dag, da jorden igen ligger åben, er et ønske, vi deler med alle.
